

והיה באחרית הימים
And it shall come to pass in the last days

וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי — ונער קטן נוהג בם (ישעיה)

ספר

בית שמואל ואהל רחל

חלק ראשון

מוינעשטער פאבלישינג קאמפ.

211 איסט בראדוויי

ניו יארק, נ. י.

BETH SHMUEL

Copyright 1952 by

RABBI J. H. BECK-COHEN

MONTREAL, CANADA

Printed in U. S. A.
MOINESTER PUBLISHING CO.
211 East Broadway
New York, N. Y.

בעזרה ש"ת

ספר

בית שמואל ואהל רחל

תכנית

דיני איסור והיתר מחלק א' של יו"ד

עפ"י דיני השו"ע ונרשאי כליו, הט"ו, הש"ך, ופרי מגדים
הוכאו ביתה יוסף, ככתבם וכלשונם ממש.

חלק ראשון

עם מפתח פרטי בתחילת כל סימן, כולל כל דיני שו"ע עם הפרמ"ג בכלל.
ומפתח כללי של כל הדינים הנ"ל, על פי סדר אלף בית.

אהל רחל

כולל מהות עניני שחיטה, טרפות, מאכלות אסורות, ומאכלות בכלל

ולדופקי בתשובה נפתחות דלתי תשובה

ילקוט תשובות נבחרות מפוסקים ראשונים ואחרונים
משמש גם כן בתור תרגילים, לדיני השלחן ערוך

מאת הרב

יהב"ץ בן שמואל

ניו יארק

שנת תשי"ב לפ"ק

מוינעשטער פאבלישינג קאמפ.

211 איסט בראדוויי

ניו יארק, נ. י.

פתח הבית

כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב,
כאילו מתחייב בנפשו. שנאמר רק השמר לך כו'
פן תשכח. (אבות, ג.).

מצות זכירה הנה ידוע שמצות יציאת, היא מצות זכרון. וכל התכלית והכוונה במצוה זו היא רק להזכיר לאנשים את מצוות ד' לעשותם. ולכן היא נזילה וחשובה, ושקולה כנגד כל המצוות שבתורה (נדרים, כ"ה). כי הזכירה מביאה לידי מעשה, כנאמר בה, "וזכרתם את כל מצוות ד', ועשיתם אותם". ונזוהרנו ג"כ ביהוד על זכרון התורה, כנאמר, "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי, ג'). ולכן מצינו כשבור וזכור, שבדיבור אחד נאמר, כי אין אפשרות לזה בלא זה. ואמר אחד הגדולים בזה הלשון בענין זכרון. ואני כמה פעמים דמיתי, כי אם מן השמים יאמרו לי, שאל מה אתה לך, לא אשאל לקבל כואת ד', רק זכרון עצום (ר' אריה ממודינא).

ומצינו בחז"ל סגולות מיוחדות לחזק הזכרון. כמבואר, חמשה דברים משייחים את הלימוד, האוכל ממה שאוכל עכבר החול כו'. וחמשה דברים משייכים את הלימוד. פה בהמין, ביצה מגולגלת בלא כליח כו' (הוריות א'). וככל הזמנים משתדלים לחבר ספרים שונים המועילים לזכרון התורה ומצוותיה. ובפרט בעתים הללו, שהשכחה נכרה מרוב צרות הזמן, ובמקומות רבות, אף הת"ח שתורתן אומנתן, אינם יכולים יתנות בתורה יומם ולילה כדרכם בקודש, הנחיצות בספרים המשתמשים בתור עזר להזכרון, היא גדולה.

כי כל תכלית הכוונה של המצוה בכתיבת ספרים היא, להיות לעזר ולתועלת ליסודי תורה בנדר ההכנה והזכרון. כמבואר בקרא, "ועתה כתבו את השירה הזאת יימדה את בני ישראל, שימזה בפיהם" (דברים ל"א). ואין לצאת ידי חובת מצוה זו של כתיבת ספרים, רק בספר המסוגל להביא ולהשיג תורת ד' בפיהם, בתכנית וסדר סבירה, לב ונקי. כנאמר בספרים, שלא די בזה שהמקבל ידע על בוריו מה שנכתב בספר, רק הוא צריך להשפיע עליו כל כך, עד שדברי תורה שבו, יהיו שגורים בפיו, עד שיוכל גם הוא ללמדו לאחרים (מלבי"ם). ואם אין יוצא ידי חובתו בללמוד, אז אין בו, משום ללמד.

וזהו המרומו בדברי המשנה: משה קבל תורה מסיני, ומסרה כו' (אבות א'). בא להשיענו, כי משה ידע הסוד לא רק של קבלת התורה, רק גם של מסירת התורה להקם, ולשום אותה כפיהם. כמו שנאמר זאת התורה אשר שם משה לבני ישראל. וכתיבת ספרים ממין זה, שיש בו משום עזר לזכרון, נחשב מעין גדר של מצות יציאת הנזכרה לעיל; ובפרט בספר המועיל לזכרון הדינים של איסור והיתר, טומאה וטהרה, למצוא כל דין ודין במקומו לעת הצורך בנקל, ומאפשר לפסוק הלכה בתוך הספר.

כי חוץ מזה, שבעתים הללו, המקום והזמן דורש שלא לעכב את הדין מישראל, גם הדין נוטה שאסור לעכב. כמו שמצינו, לא יחמיץ את ההוראה, רק ישיב מיד הישראל כו', ולכו"ע אסור לעכב את ההוראה (של"ה, מובא בפ"ת, רמ"ב). אבל בשום מרחת היגיעה למצוא את הדין, הדבר בא לידי עיכוב, ורבים הם המורים הלכה בעל פה, אבל גם דבר זה אסור. כמו שנאמר, דהמורה לא יורה על פה, והמורה שלא

על פי ספרים, הוּי כמורה הלכה בפני רבו (פמ"ג, בהנהגת איסור והיתר). וגדול אחד כתב להשואל, דלא טוב עשה שהטריף מיד בלתי עיון בספר, אף שהיה פשוט כענינו, מ"מ התורה חסה על ממונם של ישראל. והיה מהראוי, וראוי שלא יורה שום הוראה בלתי עיון תחילה בספר. וכן שמעתי ממו"ח ז"ל, שהיה יושב על כסא הוראה בפראג הרבה שנים, ולא הורה בלי עיון בספר תחילה. וסמך לדבר, "אז לא אבוש בהכיטי" (שכו"י, ח"ב, ס"ד).

וכן מצינו בהרב המחבר ספר צ"צ, דלאחר שהורה, היה ירא שמא לא כיון כהלכה, והיה גדול הדור (מש"ז, או"ח, קמ"ג).

ויש, שמשום חסרון ידיעה למצוא את מקום הדין במהרה, נוהגים להחמיר ולאסור את המותר. אבל זה דבר ידוע, שכשם שאסור להתיר את האיסור, כך אסור לאסור את המותר, ואפי' במקום שאין הפסד. מפני שעל הרוב, יש בו צד הקל במקום אחר, מחמת שנאסר בו (ש"ך, סוף סי' רמ"ב). ומקור הדין הוא בחז"ל, ז"ל, אמר ר' לעזר, כשם שאסור לטהר את הטמא, כך אסור למטא את הטהור (ירושלמי, חגיגה פ"א). לא ביש לך, דאמרת על טהור טמא, אלא סופך דאמרת על טמא טהור (ירושלמי, ע"ז, פ"ב, תוס' עכו"ם מ'). וכדי לצאת ידי הכל, להורות מתוך הספר, ושלא לעכב את הדין, אפשר הדבר בעזרת הספרים, שהדינים מסודרים ונערכים בסדר כזה, שבסקירה אתה יכול למצוא את הדין הנחון כהרף עין.

והמעייין בספר הנוכחי, יודה שיש בו מעין השנת תכלית זו, להביא את הדינים של הש"ע ונושאי כליו לעין הקורא, במריצות היותר גדול, ובמהירות ירוין דברו לכל החוזרים בתשובה.

והספר הזה, יש בו משום תועלת גדולה, לבעל הנסיון, לעמוד בנסיונו, לקבלת היתר הוראה במהרה. וגם לבעלי הוראה הטרודים, להזור על לימודם כפעם בפעם בנקל ובמהירות. כי הכל נכתב בלשון וסגנון מדויק של בעלי הש"ע ונ"כ, כדי שלא לערבב דעת הלומדים, הלומדים ומורגלים בלשון הש"ע. ומפתח הבית, נמצא סמוך לבית, לפתוח ולבוא בכל עת אל הבית פנימה, בקבלת ספר פנים יפות, להנות ולהתכבד, מכל טוב טעם ודעת, הנערך בשלחן ערוך.

ובאהל הבית, נופת תמונה טל של תחיה לתורת הבית, ומשתמש מעין זריקת נשמת, כגוף המצוה, לפי המקובל, כי ההלכה נחשבת לגוף המצוה, והאגדה לרוח ונשמה של המצוה. כי כל מצוה בלי רוח ונשמה אין בה חיים, וכתוב, "אשר יעשה אותו האדם וחי בהם". וכמו שמצינו בכע"ה שאינם ראויים לחיות שאינם כשרים, משום דכתיב זאת החיה, כך הוא במצוות, דכתיב, "והי בהם". והמצוות הן מוונותיו של הקב"ה (יעשרה מאמרות).

המחבר

ובעיניו שבעתו עין, אם יש מומר בעיר לא מהני תיבת כשר, וכן גוים מויפין, אלא יכתוב סימן יפה, כנ"ג, ועיין מ"ש בסימן קי"ח (פמ"ג).

ק"ג. עוד הביא כו', שומן אווז שלקה גוי למשכן והכירו בטביעת עין שהיה כבתזילה. וחילק בין ת"ח, דבטב"ע קל סגי, וע"ה בט"ע גמור בעיניו, ולי נראה, דת"ח וע"ה שווין בזה.

סימן סד.

איוה חלבים הם המותרים והאסורין לאכילה, ובו כ"א סעיפים.

(א) חלב שור וכבש ועז. של שאר מינים. חלב מבהמה, שנמצא בתביות שכר. ביין. חלב כוי. (ב) חלב עובר, חלב נפל. (ג) חלב עובר כבהמה. (ד) סימנים של חלב. (ה) אליה. (ו) חלב הכסלים. (ז) חלב המתנים. סדר הניקור. (ח) חלב שעל המסס ובית הכוסות. (ט) חלב הדבוק בכרס. (י) קרום שעל החלול. טחול שנצלה בלא ניקור. (יא) ניקור הטחול. (יב) ניקור הכוליא. ויורת הכבד. (יג) חזיון שבקעין. מקומן. מספרם. (יד) חלב שעל הקשת. היתר. (טו) חלב שעל הדקין. הדרא דנחנא דעגל. (טז) למלות חלב עם בשר. להדית. כלי שמדיתין בו חלב, סכין שחותרין בו חלבים, אם לשמשם לבשר. (יז) לנקר חלב ובשר בסכין א'. (יח) לפרוש הכסלים על גבי בשר, זמן הניקור. (יט) לאסור. אם נעשו כל הזכורים. לנקר לבשר קודם מליחה. (כ) טבח שנמצא אחריו חוט או קרום, שחט או מנקר לעצמו. החזירתי לכשרות.

והט"ז הניח בצ"ע. ומעשים בכל יום דאסורין ספק כבוש, האם יש לצרד להיתר, גם אי יש לחלק איוה חילק.

תשובה. הגה הריב"ש, ש"מ ט, והר"ב בהג"ה. קכ"א. והפ"ח כאן, כ"ו, זמ"ה שמשמין חלב בין נסרים שרי, מטעם דטבע היין לברוח מחלבו, ולאז דזקא יין, ה"ה שאר משקים, ועוד, דבטל בס' ע"כ לשונו, והב"י לא הביא דק טעם א', וכ"כ הרב בהג"ה בקכ"א ג"כ. אמנם הפרי תואר, ב', תמה ע"ז, דודאי אם שוהה היין מעל"ע בולע, ועיניו דואות שיש במשקה שמנונית, ע"כ העלה דאין היתר כ"א מטעם ב', ע"ש. ואפשר גם הריב"ש לא קאמר אלא בין הנסרים, אבל לא אם מונח בתוכו ולפ"ז א"כ אין להתיר בכאן, ומיהו ביין כה"ג

(א)

חלב שור כבש ועז חלב שור וכבש ועז, אסור (ושל שאר בהמות מהודות, אסור, ש"ד). ושל שאר מינים, מותר (מחבר). כלומר, של חיות ושל בהמות טמאות אין בהם איסור חלב אלא איסור בהמה טמאה כו'. ונ"ל דנ"מ במי שהוא חשוד לדבר אחד, שאינו חשוד לדברים אחרים (ש"ד). ונ"מ לדין לגודר הנאה מכל דבר שאסור משום חלב שנדע במה הוא אסור (ט"ז).

חלב מבהמה טהורה חלב מבהמה טהורה שנמצא בתביות שכר, וכדומה, ואין ס', ויש ספק א' אי נשרה מעל"ע, וספק כבוש מבואר בס' ק"ה דאסור.

ר ח ל

מאכלות

א ח ל

לאביו ואמו, ונראה לפרש כדמסיק בפרק הבא על יבמתו, א"ל ר' יוסי לאליהו, במה אשה עוורתו לאדם. א"ל אדם מכא חטיף, חטיין כוסה, פשתן, פשתן לובש. לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו, ולפי זה, ודאי אשתו מפרנסה, והרי הוא שארו, היינו מונו. הקרוב אליו, כי נהפך אל גוף הניזון, וביאור הכתוב, שיטמא למי שהוא זן אותו. לפי שהמוזן קרוב אל עצמותו להוסיף בו ליחה תמורת מה שניתן ממנו. וע"כ כל אשתו כגופו דמא, אע"פ שלא נבראת עצם מעצמיו, כי אם זאת הפעם ביצירה ראשונה, מ"מ מאחר שלדורות היא מאירה עיניו בשארו ומוזנו, ע"כ ראוי שיטמא לה כו' (כל"י). ולכן מצינו שהתבה הזאת נשאלת לכל שאר תשמושי החיים חוץ מאוכל, כגון לעיניו ישוב ומדור, כמו "ואכל שם לחם" (עמוס), "כל ימיו כחושך הולך" (קהלת, ה'), וגם עיניו משגל, כמו "כ"א הלחם אשר הוא אוכל" (מקץ) ופ"י דז"ל, לחם זו אשתו. וכן אכלה ומחתה פיה כו' (משלי, ל'). ולא לחנם נקראו הדברים הללו בשם זה, כי הרבה פעמים האוכל הוא ממלא מקומו של הרבה מדברים הללו, כגאמר בדברי בעלי המדע, וביניהם הביאלגים הגדולים דומנינו שנמנו וגמרו, כי הרבה פעמים האכילה ממלאה מקום של שאר התאחות הטבעיות באדם, כמו השיגול והרציחה וכדומה, כי נתברר להם אחז חקירה ודרישה מדעית.

הבהמות (מחבר). ובספרי הבאתי ראיות לי"א אלו, וכ"ש גידו דאסור (ש"ך) חלב נפל וחלב נפל, אסור, אם הפילה הבהמה (דמ"א). בר"מ לא תזכיר מזה, ונדאה שהג"ה זו לאו מדברי הרב הוא, אלא אינו תלמיד תועה כתבה (ט"ז). דמ"מ אסור משום נבילה, ואפי' מלקות נמי איכא משום נבילה (ש"ך).

(ג)

תלש חלב עובר בבהמה הושיט ידו למעי כהמה, ותלש חלב מכן תשעה חי שבתוכה, והוציאו, חייבין עליו משום חלב כעל חלב בהמה גמורה (מחבר). ואם לא הוציאו, מותר, דכתיב כל בבהמה תאכלו (ט"ז, ש"ך).

(ד)

סימנים של חלב איזהו חלב, כל שהוא תותב (תרגום של שמלה) קרום ונקלף (מחבר). קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו ארוק בו. אבל חלב הקיבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות, והוא ארוק (דש"י, ט"ז, ש"ך) ושלא יהא בשר חופה אותו (מחבר).

(ה)

אליה האליא מותרת (דלא אסרה תורה אלא חלב סתם, וזה מיקרי חלב האליא, ט"ז). ובלבד שינקד ממנו מה שלצד פנים (מחבר). גם צריך להסיר חוטי האליה כי יונקים מחלב הכליות (דמ"א).

(ו)

חלב הכסלים חלב הכסלים (עיין בטור וב"י איזהו חלב הכסלים, ש"ך). וקרום שאליהם, אסור (מחבר).

י"ל דנט"ל ולא בשאר משקים, עי' סי' ק"ג, ד' בהג"ה. אמנם יש לרון, רחלב חי כתב המרדכי פכ"ש דאוכל חלב חי פטור ומותר לגמדי, דלאו מפטורי דשבת הוא שיהא אסור, אמנם הר"מ ז"ל משמע לפטור, ואסור כו'. וא"כ לפ"ז חלב חי שנפל למשקה לא הוי אי' כ"א דר', ה"ה ע"י כבישה, והוי דומיא דספק כבוש בב"ח לקולא, ה"ה כאן דלא חמיד טעם יותר מעיקר, ומ"מ צ"ע, דאיפשר על ידי תערוכות במשקה כדרך אכילה הוא בשאר משקים, חוץ מיון, עור יש לחקור, חתיכת היה ספק חלב או שומן, דאין להתיר מחמת ספק דר' לקולא, כיון דאחד כך יבשל ויעשה שומן, יהיה ספק תורה, וכ"כ כיון דאשתרי אישתרי, זה שבוש, דוריא אסור הוא, מיבעיא לי אי שרי לרבות ער' ס', ולא היה מבטל איסור, כיון דעכשיו היתר הוא או דילמא כיון דעכשיו אין ראוי חי, אסור הוא, וצ"ע, ועיין מ"ש הש"ך בק"י ספק חלב. בהא דספק כבוש בב"ח לקולא נמי לאכול החלב חי, אבל לא יבשל דתו היה ספק תורה, ועמ"ש בק"ה (פמ"ג).

כ"ז, חלבו אסור (מחבר).

(ב)

חלב עובר השוחט את הבהמה ומצא בה עובר, בן שמונה או בן תשעה, בי חי בין מת, חלבו וגירו מותר (דנפקא לן מכל הבהמה אכלו, ש"ך). והא דבבן תשעה מותר, דוקא בשלא הפריס על גבי קרקע, אבל אם הפריס, אסור, ויש אומרים, שאם שלמו לו חדשיו ומצאו חי, אע"פ שלא הפריס על גבי קרקע, חלבו אסור וחיבינו עליו כרת, ומוציאין ממנו כל החוטים והקרומים האסורים בשאר

אהל מאכלות רחל

בהרבה אנשים שאחון תאות המשגל, וכשלא יכלו למלאותה, היו ממלאים מקום התאווה הזאת באכילה, ועל פי רוב נמצא זאת אצל נשים, הם אמרו, שלפעמים ממלאת גם מקום הרציחה וכעס התופס לאדם ואינו רוצה, או אינו יכול לעשות רצונו למלאות תאוותו, הם משקטים את ארס הרציחה באכילה, וחמת האדם שכבה (החלטה בקונבנשין שנתו מגדולי הפורוספרין באמריקא, ניו יארק, שנת 1940), לכן כל צרכי החיים נכללים בהתיבה הזאת, בבחינת הפוך בה והפוך בה, דכוליה בה.

אבל אחר כל הנוראות מסביב להעינן הכבד הזה של כלכלה, אין לפחדו ממנו כלל, וכל החרדה הוא רק למי שאינו יודע איך לכלכל את הכלכלה, כי באמת אין דבר רע בעולם, ומקרא מלא הוא, וירא ד' את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית), ומאחר לא תצא הרעות כו' (איכה), ונתן לחם לכל בשר (תהלים), ורק צריכים להסתגל איך להשתמש בהרכשת ותשמושי הצריכינו להיות קרוב לשכר ורחוק מהפסד, והעיקר בזה הוא שידע לשער ולזרוק הקליפה המאוכל ולאכול רק התוך, וצריכין להתרגל ולהכין את עצמו שיהיה מסוגל בההכרה הזאת, כמרומו בקרא, והכינו את אשר יביאו כו' והיה לחם משנה כו' (בשלח), ההכנה והכוננה יביאו הקדושה במאכלי שבת (הכנה וקדושה נשאלות למושב אחד, כמו התקדשו למהור), כי ההכנה והכוננה מביאים לידי קדושה, ועיני איכות הלחם נתרבה ונעשה כפול בבחינת לחם משנה, וכשיקרב אל השלחן בדחילו ורחימו, בקדושה וטהרה כמו שנגששים אל המזבח, או יחשב שלחנו לזה השלחן אשר לפני ד', והלחם נחשב ללחם אבירים, כמבואר בזוהר הק', שצריך לכוון באכילה לתקן ג'

(ז)

תחת המתנים; חלב מתחת המתנים, אסור סדר הניקור; (מחבר). וסדר ניקור אלו החלבים צריך דאיה מן

דביק בכרס עצמה (ט"ז). וכן המנהג בכל מקום. מלבד בני רייניס שנוהגין במקצתו היתר, ואין מוחין בדבר שכבר הורה להן זקן (רמ"א). ולדברי הכל צריך להסיר הקרום שתחת המכסה. ולא נחלקו אלא בחלב שתחת אותו הקרום (ש"ך). ובכל מקום שנוהגין בו איסור, דינו כשאר חלב לבטלו בששים (רמ"א). מ"מ נראה לי שאין אומרים לו חנ"נ להצריך ששים נגד כל החתיכה שזה החלק דבוק בו, אם אין בו עצמו ששים, מאחר שדוב הפוסקים ס"ל דלא אמרינן חנ"נ אלא בבב"ח כו'. ומ"מ כתב שם, דלענין מה שאנו קיי"ל חלב טהור סתם הנקב, זה אינו טהור לענין זה (ט"ז). אבל אין אוסרין כלים של בני רייניס, הואיל ונוהגין בו היתר (רמ"א). באגודה כתוב, אמנם אלו אין נמנעים מכלים של אלו ומבישוליהון כו'. מסתמא דמעט חלב שעל הכרס הוא בטל בששים נגד הכרס והמרק והלפתן שעמו (ט"ז). ואפי' יש תעריבות מחלב הדבוק לכרס בתבשיל, אין נמנעים מלאכול. ועיין בסימן קט"ו. ט"ז, י"ז, ובסי' קי"ט, כ', (ש"ך).

(ח)

קרום שעל הטחול קרום שעל דד הטחול, והוא הצד הגס, חייבין עליו (מחבר). פי' בכל מקום הן הצד הנגלה והן הצד הנסתר, דהיינו במקום שדבוק לכרס כו'. ולכן אם ניקב הכרס אין מועיל סתימת הטחול כו'. וכתב רש"ל.

טחול שנצלה בלא ניקור

מעשה בטחול שנצלה בלא ניקור, והתירה מותר'ד משולם וחבריו. משום דבטל חלב הטחול עצמו ובחלב הטהור שבו, ועמ"ש ע"ז בסי' ע"ד (ט"ז). (והקרום) שעל שאר הטחול והחוטין שבתוכו אסורין, ואינם חייבין עליהם (מחבר).

א ה ל מאכלות ר ח ל

הבקי בניקור, ואי אפשר לבאר היטב בספר, וכל אלו החלבים אין לחוש להם אלא כאחוריים של בהמה, אבל בחצי הכהמה של פנים אין בהם מחלבים אלו, רק קצת מן הקרום שעל חלב הכליות הנשאר בראש הדפנות על הכסלים הנשאר שם בראשה, וצריך להסיר אותו הקרום משם (רמ"א). ואם נמצא בבהמה צלעות יתירות, כגון י"ג או י"ד בכל צד, וכולם דומות זו לזו, נמצא כתוב בשם הר' שכנא, שמתרים, רק אותם הסמוך לאחורים, ומביאו הב"ח בס"ס נ"ד. וכן כתוב בתש"מ"ב סי' ס"ו, וכתב שם דנוהגים בכל כהמה להניח צלע א' מכאן ומכאן לחלק החורים. ולא מצאתי בכל החיבורים כן, ואיני יודע למה נהגו כן (ש"ך). ועיין מ"ב ס"ו דמנהג להניח צלע א' לאחורים, ואם נמצא צלע יתירה, אין להתמיר להניח ב' מכל צד. ומ"ש שם להניח י"ב צלעות היינו עם ב' צלעות קטנות המונחים ע"ג זהו ועש"ך נ"ד (פמ"ג). ויש נוהגים להפריד ג"כ הבשר הנדבק שם זעג"ז ולגרוד החלב שביניהם. ויש מתירין משום דמיחשב חיפוי בשר, וכן המנהג באשכנז (רמ"א).

(ח)

חלב שעל המוסס ובית הכסות, אסור, וענוש כרת, וזהו חלב שעל הקרב (מחבר).

(ט)

חלב הדבוק לכרס חלב הדבוק לכרס שתחת הפריסה, אסור (מחבר). פי', קרום פרום על הכרס וקורין אותו טרפה לייליך או נעץ. ותחת אותו הקרום יש חלב

עולמות, בריאה, יצירה, ועשיה, ולברר אוכל מתוך פסולת ולהוציא הפסולת לחוץ. שבוה דוחה הקליפות, ומתקן עולם העשיה. והמתברר הנבלע באיברים, תיקן את עולם היצירה. והנבלע בלב; תיקן עולם הבריאה (עיין זוהר חדש, ל' ובאיורא סי' א'). כי הקליפה והפסולת, הם מביאים הנוק הגדול הנוכח, למי שאינו יודע להרחיקם. וכדי להתרחק מכל הדברים הנפסדים באוכל הנוכח, ושלא להכשל בהם, מחויבים בתוך תיקון והכנה, לידי מעשים טובים אחרים, המשתמשים בתוך רפואה קודם למכה. כמבואר בחז"ל, אמר ר', בר שלום, אפי' הדיוס שבהדיוטס, אינו טועם פרנסה עד שמקיים עשר מצוות. לא תחרוש בשור וחמור. בא לזרוע, לא תזרע כלאים. בא לקצור שלש מצות, לקט שכחה ופאה. בא לרדוש, לא תחסום שור בדישו. העמיד כרי, שלש מצוות, תרומה גדולה, מעשר ראשון מעשר שני, הרי תעש מצוות, כשנוטל חלה, הרי עשר. ואח"כ כשבא לאכול פורטט עשר אצבעותיו לנגילת יום. הכוונה, שהוא פורטט לפני הקביה, והן מלמדות סגנריה עליו. אמר לפני הקביה, רבש"ע, הרי י' אצבעות לפניך, אינם טועמים עד שמקיים עשר מצוות (זוהר חדש, ל').

ואחר כוונה ותיקון גדול כזה, לבו בטוח, שלא רק שלא תביא לו האכילה שום נזק, אלא תביא לו עונג ופנאי ורוחני. ועל אופן אכילה כזו נאמר, יאכלו ענבים וישבעו (תהלים) מפרי פי איש יאכל טוב (משלי),

מתפצל לשנים. והשנים שבשמאל, כל אחד מהם מתפצל לשלושה שלשה, וראשו האחד מחובר לשדרה, וראשי הפיצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות, ואותם ראשי הפיצולין מצויין בחצי הבהמה של פנים, ואי שלפי להו חמימי משתלפי, ואי לא, בעל לחטוט בתרייהו (מחבר). ואם הם שרויין במים, הוי להו חכמימי ומשתלפי, ויש מקילין באלו החוטין במקום שהם בלועים בבשר, וטוב להחמיר (רמ"א).

(יד)

חלב שעל הקשת: היתר, חלב שעל הקשת, אסור מן הדין מן התורה, ושעל היתר, אסור ממנה שנהגו בו איסור (מחבר). וי"א שמדינא אסור, ולכן אין להקל (רמ"א). קשת, פי' דש"י, הקיבה עשויה לקשת מבחוץ, היינו שעל הקשת, ומפנים לעיגול, היינו שעל היתר, והרמב"ם פי' שעל היתר, היינו חוט משוך כמו יתיר (ש"ך).

(טז)

חלב שעל הרקין: חלב שעל הרקין, אסור באורך אמה, משמתחילין לצאת מן הקיבה, ומשם ואילך שומן הוא, ומותר, ויש אומרים, שראש המעי שצריך לגרור חלב שעליו, הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעיים, וירא שמים יוצא ידי שניהם לגרור אורך אמה מכאן, ואורך אמה מכאן (מחבר). וי"א שאין צריך אורך אמה ממש, ולכן נהגו להקל למדוד בודיע, ואין מצריכין אורך אמה בצמצום, ואין צריך להסיר רק הקרום עם הרבוק בו שעל אורך אמות אלו, אבל לא השומן הרבוק בטבחיא שתחתיו, וכן נוהגין, רק שמסירין מן הטבחיא ג"כ חוט ארוך שמונת עליו עם השומן שאצלו, ואם הטבח משך הדקין מן הבהמה בעודן חמימי,

(יא)

ניקוד הפחול: נוטל ראש הגיד שבתוך הפחול, ומושך אותו, ונמשכין עמו ג' חוטין שבתוכו, וצריך לזוהר שלא יפסיק שום חוט מהם, ואם נפסק, צריך לשרש אחריו (מחבר).

(יב)

ניקוד הכוליא: הכוליא יש עליה שני קרומים, העליון חייבים עליו, התחתון והחוטין שבה, אסורים, ואין חייבים עליו, ולבן שבכוליא, חלב שעל הכליות נאסר, ולא שבתוך הכליות, ואעפ"כ נוטל אדם לבן שבתוך הכוליא, ואינו צריך לחטט אחריו, ויש מחמירין לחטט אחריו (מחבר). ואם לא חטטו אחריו, והניחו קצתו תוך הכוליא, לכ"ע מותר אם נתבשל כך, ודוקא מה שבתוך הכוליא, אבל מה שעל הכוליא לכ"ע אסור. **יותרת הכבד:** יותרת הכבד יש שמצדיכין לגקר הקרום העליון של צד הכבד משום חלב הקרב שמונח עליו (רש"י) הביא דעת רב"ב, דאם אין בחתיכה עצמה ס' נגד הקרום, צריך ס' נגד כל החתיכה, ט"ז). ויש מחמירין עוד לגקר השומן שתחת הקרום והוא, אבל צד פנים של צד הריאה, אין צריך ניקוד כלל, אבל המנהג לגקר ולהסיר שני קרומים, דלמא אתי למטעי (רמ"א). פשוט הוא דבזיעבד אין צריכים ס' רק נגד צד הכבד (ט"ז).

(יג)

חוטין שבעוקין: חוטין שבעוקין (פי', הוא מקומן, מספרם, הנקרא בלשון המקרא עצה, והיא קצה השדרה, ערוך, ורש"י פי' שקורין הנקא) אסורים, והם חמשה, ג' מימין ובי' משמאל, הג' שבימין כל אחד

א ה ל מאכלות ר ח ל

ויתרום למדיגת, צדיק אוכל לשובע נפשו, ולהשגת מחזה אלקים, בבחינת יוחזו את האלקים, ויאכלו וישתו (שמות, כ"ד).

חשיבות האכילה: ומפני שענין האכילה נחשב לדבר היותר חשוב בעולם ביני הבריות, נתקבל הדבר מדורות הראשונים עד היום הזה, בתור כיבוד היותר חשוב לכבוד בו את האלקים ואת אנשים, כמו שמצינו, שהתקרבות הראשונה של האדם לאלקים, היתה ע"י מחנות ממיני אוכל, כנאמר, ויבא קין מפרי האדמה מנחה לך' כו' (בראשית). ובכל זמן ברצות האדם ליתן שבה והודיה לשמו, על הטוב והחסד שעשה עמו, היה מביע דבר זה רק ע"י הקרבת מאכל, כמו שמצינו אצל נח, ויצא נח ובניו כו', מן התבה כו', ויקח מכל הבהמה כו', ומכל העוף כו' ויעל עולות במזבח כו' (נח). וכן הדבר נוהג בין אדם לחבירו, שהמאכל היה ויהיה הראש וראשון של אותות הכבוד, הבאים להביע הכרת החשיבות למי שרוצים לכבד, לישוב אתו במטיבה על המחיה והכלכלה, על הגפן ועל פרי הגפן, וכן מצינו בהקבלת פנים של משה ליתרו, ויקח יתרו כו', עולה ודבחים כו', ויהו אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים (יתרו). הוי רואים בהיבדול של הסעודה, שהיו מכבדים בה את הבריות, מעין כיבוד אלקי, כמרומו בחז"ל, מכאן, שהנהגה מסעודה שהלמידי חכמים מסובין בה, כאלו נהגו מויו השכינה (ברכות).

למקרי בשר בזה (פמ"ג). ונכון ללמוד אדם לב"ב שישפשופו הבשר יפה במים (מחבר).

(יח)

לפרוש הכסלים ע"ג אין פורשין הכסלים בשר. וזמן ניקור. ע"ג בשר בעוד שלא נצטנן חלב שעליהם,

מפני שהוא נימוח ונבלע בכשר (מחבר). וכן יש לנקור הבשר תוך ג' ימים מן החלב שלא יתקשה החלב שבו. ומ"מ אם לא נקרו תוך ג' ימים אין לאסור בדיעבד. אלא מנקרו אח"כ ושרי (רמ"א).

(יט)

אם נעשו כל הדברים כל אלה הדברים אם נעשו לא נאסר הבשר ואין מכין העושה, אלא מלמדין אותו שלא יעשה (מחבר). ואם עשה, מותר, רק שישפשוף הבשר היטב (רמ"א).

(כ)

לנקר הבשר אין מולחין הבשר קודם שיסורו קודם מליחה החיטין והקרומין האסורין, וגיד הנשה, ואם מלחם, מסירם אח"כ ומבשל הבשר, ויש מי שאוסר עד שיסור ממנו כדי קליפה (מחבר). וי"א דבעינן ששים כמו בשאר חלב הנמלח עם הבשר, דקיי"ל בששים, כמו שנתבאר בס"ק"ה. ויש להקל ולהתירו ע"י קליפה אם יש בו הפסד קצת, מאחר דיש מתירין אפי' בלא קליפה (פ"ב) במליחה, אבל בכישול ודאי צריך ס' ואמרינן בו חנ"ט, ט"ז). וגם אין שייך לגזור משום

א ה ל מאכלות ר ח ל

נשאר החלב שעל ראש הדקין עם הדרא דכנתא. ולכן הבא לאכול מן הדרא דכנתא, יגרוד אמה מן החלב לצד הקיבה, ואם לא נודע מקומו, צריך לגרוד ולגלח סביב עיניו כדינר זהב במקום שנסתפק בו. ונהגו במדינות אלו להסיר הקרום שעל כל הדקין בהדרא דכנתא דעגל משום שנשארים הדקין עם הדרא דכנתא, ואוכלים הכל ביחד. ע"כ מסירין כל הקרום שלא יניחו ג"כ שעל ראש הדקין, ונהגו ליקח הקרום משני צדדיו, משא"כ בכבש, שאין דרכן להניחן ביחד וניכר ראש הדקין. כן נראה טעם המנהג, אבל יש להחמיר וליקח הקרום מבי' צדדין גם בכבש (רמ"א).

(טז)

למלוח חלב עם בשר אין מולחין חלבים עם הבשר, ולא מדיחין אותם עמו. וכלי שמדיחין בו חלבים אין מדיחין בו בשר (מחבר). וספין שחותכין בו חלבין אין חותכין בו בשר (מחבר).

(יז)

לנקר כספין אחד נהגו מקרי הבשר לנקר בסכין אחד, מפני שנותנין בגד על הירכים. וכל שעה שנוגע בסכין בחלב, מקנחו בו (מחבר). וגם אין מחתכין בו חלב שאסור מן התורה, אלא גורדין אותו בסכין, ואין בו דוחקא דסכינא בבשר כו'. ואפילו משתכה דאית ביה דוחקא דסכינא, בדיעבד מותר בהדחה, שהרי כל ישראל נהגו להדיח הבשר, כ"כ הטור (ש"ך). וחלב גמור אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר, ויש להזהיר

ועד היום החשיבות במקומה עומדת, כנאמר, לכן השלתן יורן בסדר ליל פסח, לא נחשב להפסק בחטילה הלל, כי אכילה בקדושה וטהרה נחשבת בגדר של תפילה (הרב מגור).

והאכילה בכלל היחה נחשבת בכל הזמנים לדבר היותר חזק ומסוגל להביא התקרבות בין הרחוקים, כנאמר, גדולה לגימה שמקרה בין הרחוקים (חז"ל). והשם "קרבן", הוראתו הוא התקרבות לאלקים ע"י הובחי רצון. ואופן החיתון וההתקשרות בין איש לאשתו משנים קדמוניות היה ע"י סעודה משותפת בין החתן והכלה, ובה נהגה ההתקשרות ביניהם. ועד היום הסעודה מצוה חופסת מקום חשוב בהתקשרות בכל מקצעות החיים, הדתיים, הלאומיים והחברתיים. וההתקרבות לקדושת שבת וקדושת יום טוב ג"כ ע"י אכילה ושתייה, כמבואר בפסוק, וזכור את יום השבת לקדשו (יתרו). במה אתה מקדשו, במאכל ובמשתה כו' (פסיקתא), וגדר החשיבות של סעודת מצוה הוא בזה, שהסעודה תעיד על חביבת וחשיבת המצוה אצילנו, שאנו מכבדין אותה בדבר היותר חשוב לבני אדם.

ומלבד שהענין של פרנסת הצרכים הנזכר הוא ענין קשה נורא ואיום כמבואר, הוא גם כשהוא לעצמו ענין גבוה ועמוק מאד. ואחר כל החקירות והרכשת הידיעות שרכשו בענין זה, עוד נמצאים דברים רבים במקצוע סודות שבאכילה, אבותינו. כמו שנמצא במין מאכל אחד, ששינוי הזמן והמקום גורם להשתנות גדול באיכות כח המזון שבאוכל, במינוגדאלים והביטימינים הנמצאים בתוך מיני המאכלים. ומושל מאתנו את הידיעה, איך להשתמש במאכלים, ובאופן, להיות מסוגלים להחיות את הברואים הניזונים מהם, למלא את הגירעון שנוף האדם נגרע בכל דגו ורגע, ולו נגלו לנו את כל כוחות החינניים הנמצאים בכל

מקומות מכין אותו מכות מרדות ומעבירין אותו (מחבר). בחוש המשפט סי' ל"ד מבאר חילוק בין שוחט שוחט או מנקר לעצמו; או מנקר לעצמו החזירתו לכשרות; או לאחרים, וכן הוא בב"י כאן (ט"ז). וחזירתו לכשרות ותשובתו, הכל לפי ראות עיני הדיין, אם עבר בשוגג או במזיד. ומנהג כשר הוא שהטבח המוכר בשר ינקרו קודם שימכרו, פן יכשלו הקונים (רמ"א).

חלב שמן דמפפעץ, דכל הקרומים אינם רק חלב כחוש, יראה דיש לסמוך אמאן דמתיר בקליפה, ועיין לק' סי' ק"ה (רמ"א).
(כא)

טבח שנמצא אחריו טבח שדרכו לנקר בשר חוט או קרום ונמצא אחריו חוט או קרום, מלמדין אותו ומהירין אותו שלא יזלזל באיסורין, אבל אם נמצא אחריו חלב, אם הוא כשעורה, מעבירין אותו. ואם נמצא אחריו כוית, ואפי' בהרבה

סימן סה.

הלכות דם. חוטין האסורים משום דם ומשום חלב. ודיני ניד הנשת, ובו י"ד סעיפים.

(א) חוטין האסורים משום דם. קרום שעל המת. של ביצים. לצלות כבד בגיר על האש. לא נטל החוטים, ובשלם כר. בצלי. (ב) לצאת ידי חובת חתיכת הגידין. (ג) ניקור בגני העוף. חוטי הצואר. לחתוך בפרק התחונה בארכובה. (ד) ניקור ביצי זכר. לקדירה, לצלי. נתבשלו בלא ניקור. דרין. לידחיצי. עינוגותא וורא. לחתוך בין הפרסות. (ה) גיד הנשה. בעוף. בחיה. (ו) בכוי. (ז) בשליל. (ח) ניקור בגיד הנשה. שומן הגין. נתרבב הגיד. השומן. הנאה בגיד הנשה. (יא) לשלוח לנכרי ירך בגידו. (יב) ירך היוצאת מתחת יד ישראל. (יג) לסמוך על מנקר. רוב מצוין אצל ניקור. (יד) נאמנות הטבח על גיד הנשה. טבח ששחט לעצמו.

אחורי האזנים (לפי שהם מלאים דם. אבל בב"י כתב, שאר חוטין אע"פ שנראה בהן דם, אין צריכין לחתכן, רשומא בעלמא הם (ט"ז). ואינו אלא חומרא קרום שעל המח; בעלמא (רמ"א). וקרומ של ביצים; שעל המח, שבקדוקד, וקרומ שעל הביצים (ג"כ אסורין משום דם). ומליחה לא מהני בהו. אם לא שיחתכם תחילה (וחיתוך לתחת) ואח"כ

(א) חוטין האסורים יש חוטין שאסורין משום דם שבהם. כגון חוטין שביר ושכבתך ושבלחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן. ובלשון ובצואר, וחוטי הלב וחוטי העוקץ, וחוטי הרקין שהם בתוך שומן הרקין כמו בית ככביש, מסוככין זה בזה (מחבר). ונוהגין להסיר ג"כ ג' חוטי אורך אצל החזה שבפנים, וכן נוטלין חוטין

א ח ל מאכלות ר ח ל

מיני מאכל, היינו נצולים מחללים דעים השולטים בעולם. כי זה דבר מוסכם מכל הדוסאים, שאם ידעו איך להשתמש במיני מזונות כראוי, לא היו נמצאים שום מחלות בניבראים מכל הבעלי חיים. וכן הוא הדבר גם בצד גדר הכללי בחינת מזונות הרוחניים שבאוכל, הבאים להחזקת הנפש, וגם זה נעלם מאתנו איך להשתמש, באופן במקום, זמן וסדר, בהרכשת ותשמישי הצרכים, להיות מסוגלים להחזקת החיים הכללים, חיי החברה, להביא רוח חיים בברכת המחיה והכלכלה, שיש בזה משום

קיום העולם ככלל ובפרט.

וביותר, טמור ונעלם ומופלא מאתנו הסוד הגדול של מפתח פרנסה, המונח רק בידי ההשגחה העליונה. כנאמר בחז"ל, אמר ר' יוחנן, ג' מפתחות בידי של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח. במערבא אמרו, אף מפתח של פרנסה, דכתיב (תהלים, קמ"ה) פותח את ידך כו' (תענית, ב'). ואם כל דבר אשר נברא, לא היה יכול להתקיים בלי השגחה פרטיית, אבל בעיני הספקת הצרכים לכל הנבראים בכלל, והזמנת פרנסת בני מפתח פרנסה אדם בפרט, ההשגחה נראה וניכרת בעלול והכל רואין ממש את יד ד' הפתוחה ופשוטה להשפיע לחם לכל בשר לפי צרכו. בעיני בשר רואים אנוהו דק את הצד האחד של הרכשת הצרכים הבאים בדרך הטבע הפשוטה הנלויה, כמו החרישה הוריעה הקצירה בעובדי אדמה, ועבודת המלאכה של

בעי נטילה סביב הוורדין, ותיך רחוטין אלו הם עבים ביותר ואין פולטים כלום בשבר עכ"ל. והך סברא לא מהני בבישול (ט"ז).

(ב)

חתיכת גידין הרוצה לצאת ידי חתיכת חוטין אלו, לא יסמוך על חתיכת הבשר, אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים (מחבר). וחוטיו הצואר לא מהני בהו אם חתכם. רק שיחתוך המפרקת לשנים (דמ"א).

(ג)

ניקור בגפי העוף גף העוף כיד הבהמה, והלכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמלחם, ובזו עצם הלחיים בעוף (מחבר). ויש אומרים שאין צריכים ליטול בעוף חוטין אלו, משום שרקין הם והרם יוצא משם ע"י מליחה (וכן המנהג פשוט גם בזמנינו זה. ש"ך). וכן המנהג שאין נוטלין מן העוף שום חוטין רק חוטיו הצואר. ובאותן יש לזוהר ליטלם משם, או יתחכם עם המפרקת לשנים. מיהו בדיעבד אם הוטרף רק הראש מן העוף, סגי. ונהוגין לחתוך בירכתי העוף בפרק הארכובה התחתונה, משום שלפעמים נמצאים חוטין אדומים ברגלי העופות, ואם לא עשה כן מותר בדיעבד אפי' נתבשל כך, אע"פ שנמצאו חוטין אדומים, שאינו אלא שומן בעלמא (דמ"א).

(ד)

ניקר ביצי זכר ביצי זכר, כל זמן שלא היה לו שלשים יום מותרים לקרירה בלא קליפה. אפי' אם יש בהם כמו חוטין אדומים, ואם היה לו שלשים יום אם יש בהם כמו חוטין אדומים, אסורין לקדרה בלא קליפה (מחבר). ה"ה דחתיכה ומליחה מהני בהו (ש"ך). כתב הכנה"י, דוקא ביצי גדי

ימלחם. וה"מ לבשלם בקדירה, אבל לצלי אינם צריכים לא חתיכה ולא מליחה, משום שנורא מישאב שאיב, ויש מי שאומר, דדוקא כשפני החוטין העצור, אין האש שואב אלא מובלעים בתוך הבשר, עיין ט"ז. הנה הטרד א"כ יתחכם (מחבר). עיין ט"ז. הנה הטרד כתב קרום המה שלא

לצללות כבד על הניר חתכו, ולא הניח על ביה"ש, הקרום אסור

ההמוח מותר, והקשה הבי"ב, כסי' ס"ח כתב דהמוח אסור, ותיריך רבאן מיידי שהוציא המוח. והקשה א"כ איך שייך ואתביה אביה"ש, ע"כ העלה רט"ס וצ"ל, המה אסור, ולמד מכאן הט"ז דמותר לצלות כבד על הניר, ויש לעיין קצת, דלמא הניר חשיב ככלי שאין מנוקב, ול"ד לקרום, דהמה פולט דם הקרום, ואפ"ה זקרום אסור דישי בו הרבה רם, ואין יוצא או פירש ממקום למקום (פמ"ג). ואם לא נטלם ובשלם בלא חתיכה,

לא נטלום ובשלם צריך ששים נגד כל החוטין, ובצלי סגי

בקליפה (דמ"א). בספרי הוכחתי כו' דבגידו הצואר א"צ ס', כיון דמנתח הבהמה אבר אבר, אלא דלכתחילה צריך להסירם כו'. וא"כ צריך לומר דהרב בהג"ה לא קאי אחוטי הצואר, והא דכתב סתם, היינו משום דגם בחוטי צואר משכחת לה האי דינא כשלא חתכן אבר אבר (ש"ך). (בצלי סגי בקליפה) לעיל סי' כ"ב משמע, דחומרא בעלמא היא הקליפה. ורש"ל פסק דאין צריך קליפה כלל במליחה או צליה, ובטור כ' בשם גאונים, שאפילו לכתחילה מותר לצלותו בלא חתיכה, והקשה בד"מ ממש"כ כסי' כ"ב גבי וירדן, דאם נצלו בלא חתיכה

א ח ל מאכלות ר ח ל

בעלי המלאכה, ועסק המשא ומתן של בעלי המסחר, ואין לנו ההשגה והוכחה מעומדת, להשיג את הצד השני של המטבע, את ההתנהגות הנסית ההלוכת צד בצד, יד ביד, בתור עיוב ותורה לעבודותינו ולמעשינו, על כל שעל ופסיעה שאנו עושים לשם הרכשת צרכי פרנסה. וזה דבר הגורא בחוש, שאם יקרה ח"י איוו לקולו, ומאיוו סיכה שתהיה, שסר צילו מעבודותינו וממעשינו, הגם שהמעשים והעבודה נעשית לכאורה כפעם בפעם, ובמקום ברכה תשרה קללה ח"י, וכל עבודותינו ומעשינו ועסקינו, הם להבל וריק, וחולשי הבנה תמהים ושואלין מה זאת, וזהו המרדמו בדברי חז"ל, קשין מוונותיו של אדם, כקריעת ים סוף (חז"ל, פסחים). לכאורה מאי קא משמע לן בזה, הדבר נראה כמו שהמפרנס מתאונן לפנינו על עבודתו הקשה, אבל בא לעורר אותנו על הסעות המקובל אצלנו, כי מחיותינו נרכש לנו על פי דרך הטבע פשוטה, מעבודותינו מעסקינו, והוא דבר הבא ממילא ומובן לכל, על זה לא להודיענו שצרכי פרנסה באים על פי ההנהגה הנסית בנדר בחינת הנסים שהיה מתנהג בקריעת ים סוף, שהיה גם גלוי לכל, כן הוא בהרכשת פרנסת כל הבריות, ובפרט של בני אדם המחויבים לבוא רק על פי דרך ההנהגה הזאת, וכשם שבקריעת ים הוי מחויבים להשתמש בנסים, כמו כן בהשפעת פרנסת הבריות, וכמבואר במפרשים בפסוק, ויאמר משה שם מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, ואתה, אמתה, בשד אתן להם כו', הצאן ובקר ישחט להם, ומצא להם כו' היר ד' תקצר (בהעלותך), יש לומר הכונה בטענת משה הוא, כי במקום שאין הכרח להיות משתמש בנסים, צריכים להסתפק בעזרת דרכי הטבע, וענה לו הקב"ה, הדי

לברוק אחריו אם הוא עגול (מחבר). ואין חילוק בין חיה לבהמה בכל דבר האסור משום גיר או משום דם, וכן בעוף אם היה לו כף, ולכן כל דבר שמנקרין בבהמה, צריך לנקר בחיה ג"כ, דק מה שאסור משום חלב, אין צריך לנקר בחיה (רמ"א).

(ו)

ככוי נוהג בכוי (מחבר).

(ז)

בשליל אינו נוהג בשלייל כל שאינו טעון שחיטה, וי"א שנוהג בו אם שלמו לו חרשיו ומצאו חי (מחבר). ונהגו להחמיר כסכרא אחרונה (רמ"א).

(ח)

ניקור בגיד הנשה שני גידים הם בירך, אחר פנימי סמוך לעצם, והשני

חיצון סמוך לבשר, ושניהם אסורים, וצריך לחטט אחריהם, אלא שהפנימי אסור מן התורה, והוא הפושט בכל הירך, והחיצון אסור מדברי ציד, וקנוגות שבשניהם אסורים מדבריהם, וצריך לחטט אחרי' ושומנם, ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור (מחבר). וראשי הקנוגות נכנסים בראשי העצמות, ע"כ צריך לשבור ראשי העצמות, כדי להסיר הקנוגות מעיקרן, ואין ללמד סדר הניקור רק במראית עין או מן המומחה בבקי בניקורו (רמ"א).

(ט)

מעם בגיד גופו של גיר אינו אלא כעין בעלמא, ואעפ"כ אסרתו תורה, לפיכך אינו אוסר תערובתו בפליטתו, והקנוגות והשומן, יש בהם טעם, לפיכך אוסדין תערובתן בפליטתן (מחבר).

וטלה, הא ביצי שור, אף תוך ל' יום צריך לנקר הקרום שעליה, ולפי המנהג אף לצלי גרי וטלה נוהגין כן, ומיהו ריעבר אין לאסור (פמ"ג). אבל לצלי מותרים (מחבר). וכן הטור כתב כן בסתם, מותרין לצלי, משמע לכ"ע אף להיש מי שאומר (ש"ך). ונהגו לנקר הביצים אף כשהם פחותים מל' יום (רמ"א). מיהו אם

נתבשלו בלא ניקור נתבשלו עם הקרום והוודרין, ולא נחתכו, מותרין ריעבר אפי' ליכא ס', דאין מוחזקין בהם כ"כ, כל שלא היה לו ל' יום (ש"ך). וכן צריך להסיר משם גיר הגדול ולחתוך בהם הרבה חתיכות, ונהגו ליקח מן הכתף, הבשר שקורין דריז, ואין בו איסור, רק הוא משום **מיאוס**, עוד נהגו בלונביל שקורין לידרוויץ לצלותו ולא לבשלו, ואין בו איסור אם מבשלו, ואפילו לכתחילה מותר, וכן נוהגין להסיר העינוגיתא דורדא, ולהשליכה ולא לאכלה, ואין איסור ברבד, וכן נוהגין לחתוך בין הפרפות של רגלים, ולא להסיר משם **בשר לבן** ורק משום **מיאוס**, ואם לא עשה כן אין להחיש (רמ"א).

(י)

גיד הנשח גיד הנשה נוהג בבהמה וחיה, אפילו אין כף שלהם עגול (פי' רש"י היינו הנכרך סביבות עצם הקוליא בעגול, אבל בעוף אינו כן, שהבשר שעל הקוליא ברוחב הוא ובכל דבר עגול וגבוה נקרא כף, ט"ז). ונהגו בירך של ימין ובירך של שמאל, ואינו נוהג בעוף מפני שאין כף שלו עגול, אבל אם נמצא לו כף עגול, נוהג בו, ואין צריך

ח ח

מאכלות

א ה ל

ד' תקצר, כלומר, במקום שצריכים למצוא את העם צריכים לבוא לעזרת בוסים, כי לא ימלט בדרך הטבע (דרשות הר"ן). וכן מצינו במלאכת המשכן, שהיה נעשים שם כל מיני עבודה ומלאכה, אבל בכל עבודתם, לא היה שום קיום ותכלית, כמו שאמר, ותכל כל עבודת המשכן, ויביאו את המשכן אל משה (פקודי) שלא היו יכולים להקימו (חז"ל), ויקם משה את המשכן (פקודי), ובירך אותם משה (שם) אשר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידכם (תהלים, צ', י"ז) ויהי נועם ד' אליהם כו' (חז"ל).

המושג של ברכה הוא השפעת טובה מאת ד', כנאמר, ישא ברכה מאת ד' (תהלים, כ"ד, ה') יצו ד' אתך את הברכה באסמך (דברים, כ"ה, ח'). והברכה של אדם גדול מועיל להיות בעל הנס מכיר בניסו, להיות משיג את ד' די' בכל מעשה ידיו, ותועלת להשראת השכינה במעשי בני"א, להיות חל בהם שפע ברכה והצלחה. כמרומו בקרא במלאכת המשכן, ויברך אותם משה (פקודי) טעם שהוצרך לומר משה, ולא סמך על זכרונו בסמוך, לומר, לא תהיה ברכה זו קלה בעיניך, כי משה איש האלקים ברכם, ודבר גדול הוודיע הכתוב בדבר זה (אור"ח). ולו חכמה ישכילו זאת, היה נגלה לעינינו את הסודות הנעלמים בכל הצדדים והמקצועות של המחיה והכלכלה, בגשמיות וברוחניות, המסוגלים להחיות בהם גוף ונפש כל חי.

וזה היה הענין של ברכת האבות לבניהם בכלל, וברכת יצחק בפרט, להיות שולט השראת השכינה במעשי ידיו, להיותם מסוגלים להשיג ולהכיר את הסודות הנסתרים בענינים הללו, ולהיות משיג את המחיה והכלכלה, והכרת אלקות

על המנקה, אם לא ידעינן אותו בקי בניקור ומוחזק בכשרות. רוב מצויין אצל ניקור ואף על גב דדוב מצויין אצל ניקור מומחים הם, מ"מ טוב להחמיר. ועיין לעיל סי' א' גבי רוב מצויין אצל שחיטה (רמ"א).

(יד)

נאמנות הטבח על גיד הנשה
הטבחים נאמנים על גיד הנשה (מחבר), בטור כתב כמו על החלב, פי' אע"פ שיש יותר טירחא בגיד הנשה, וכ' רש"ל, ואני הגבר שמעתי וראיתי, שרוב המנקרים שלנו אע"פ שמחמירין לחתוך אף ההיתר, מ"מ כמה פעמים מקילין בחלב ובקנקנות של גיד מחמת מהירות, ע"כ נהגתי למנקר אחר, ויבדוק אם המנוקר עד שיראה למנקר אחר, ויבדוק אם הוא מנוקר כראוי, עכ"ל (ט"ז). ומיהו אין לוקחין בשר מכל טבח ששוחט לעצמו מוחזק בכשרות (מחבר), שוחט לעצמו ומוכר לאחרים כן צריך להיות (ט"ז).

(י)

הנאה מגיד הנשה גיד הנשה מותר בהנאה (מחבר).

(יא)

לשלוח לנכרי ירך בנידון שולח אדם לנכרי ירך וגיד הנשה בתוכה, בין שלמה בין חתוכה, ואם נותנה לו בפני ישראל ואמר לו שהיא כשרה לא יתננה לו כשהיא חתוכה אא"כ ניטל גידה (מחבר).

(יב)

ירך היוצאת כל ירך היוצא מתחת יד מתחת יד ישראל מחותכת כדרך שמחתכין אותה מנקרי בשר, היא בחזקת שניטל גידה (מחבר).

(יג)

לסמוך על מנוקר מי שניקר והלך לו, ואין אנו יודעינן אם הוא בקי בניקור, ואין כאן מי שהוא בקי בניקור להראות לו, מותר (מחבר), ודוקא שיודעים שהשלים ניקורו, ואם לאו הכי, אסור, שמא לא השלים הניקור, ואם אפשר להראות לבקי, אין לסמוך

סימן סו.

דברים האסורים משום דם, ובו י' סעיפים.

(א) דם דגים וחגיבים. (ב) דם ביצים. טיפת דם כביצה. מלאה דם. אם דם ביצים דאורייתא. (ג) נמצא קורט דם על החלבון, על החלמון, ג' שיטות בדם ביצים, הר"ף והגאונים, הר"א, רש"י, מנהגינו בדינים הללו. (ד) ביצים הטרופות בקערה, ונמצא דם על א' מהם. לא היו טרופות, ומצא על החלמון, ביצים שבורות בקערה, ולא טרופות, ונמצא דם באחד, ספק אם הדם במקום האיסור, דם ספק ודם ודאי, לענין הלכה, אשה שלשה עיסה כביצים, ונמצא טיפת דם בקליפה, ביצה בקמה, אי הוי מין בנימו. (ה) נמצא הדם במקום שאינו אוסר, וטרף הביצה עם הדם. (ו) דם כביצה ששמוהו על החמין, אם הדם במקום הספק. (ז) ביצים המוזרות, דם כביצה בכני תרנגולת שחוטה. (ח) אם יש חשש כביצים צלילות לטיפת דם, אם צריכים לכדוק הביצים, אם יש בהם דם. (ט) דם דגים. (י) דם אדם. תערובות דם אדם.

(א)

דם מותר ודם אסור דם בהמה חיה ועוף (וכן דם כווי, ש"ך) בין טמאים בין טהורים אסור, וכן דם שליל. אבל דם דגים וחגיבים מותר (מחבר).

(ב)

דם ביצים דם ביצים, אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח (פי' שהתחיל להתהוות בו צורת האפרוח) חייבים עליו (מחבר). דוקא טיפת דם חייבים עליו מן התורה, כשידוע

ר ח ל

מאכלות

א ח ל

ההשגחה הפרטית, כמרמוז בקרא, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ (תולדות) יתן לך ברכות, ויתן לך כיבושיהו. ר"א, יתן לך ברכות, ויתן לך אלקות (מ"ד). ימסור לך את כל הסודות המקושרים והעטופים בענין זה, כדי לדעת איך לכלכל דבר, ויתן לך את ההבנה להכרת והשגת אלקות. כמבואר לעיל, שאין מקום יותר גבוה להיות עומד ומכיר את ההשגחה הפרטית, במקום ההזמנת והרכשי-ערכי פרנסה לבני אדם, שהוא מלא נסים ונפלאות, הניכרים בחוש בכל רגע ורגע, ובכל יום ויום נולדים חידושים